

Arnhem wordt steeds kleurrijker

Na de Tweede Wereldoorlog ligt Arnhem in puin. Er wordt met man en macht gewerkt om de stad weer op te bouwen. Fabrieken beginnen langzaam weer op gang te komen en mensen krijgen meer geld om te besteden. Nederland wordt in de jaren '50 alsnog rijker en rijker en er is steeds meer werk te doen. Er is zelfs zoveel werk dat er in Nederland niet genoeg mensen zijn om al dat werk te doen. Dus worden er flink wat mensen vanuit het buitenland uitgenodigd om hier te komen werken.

Gastarbeiders

Vanaf het eind van de jaren '50 zijn er zoveel banen, dat Nederlanders kieskeurig worden. Werk dat niet genoeg betaalt of banen waar je 's avonds of 's nachts voor moet werken, daar hebben nog maar weinig Nederlanders zin in. Toch is het wel werk dat gedaan moet worden. Daardoor beginnen fabrikseigenaren te zoeken naar mannen in het buitenland die graag in Nederland zouden willen komen werken. In landen waar veel werkloosheid is, zijn mannen erg geïnteresseerd. Zij willen graag geld verdienen om hun gezin eten en onderdak te kunnen geven.

Eind jaren '50 komen er dus hele bussen vol met Italiaanse, Spaanse en Portugese mannen over. Alleen de mannen komen, hun vrouwen en kinderen blijven achter. In de jaren '60 zijn landen als Italië en Spanje steeds rijker geworden en willen ze eigenlijk niet meer naar Nederland komen. Vanaf die tijd komen er steeds meer mensen uit Marokko en Turkije. Daar is op dat moment veel werkloosheid. Al deze mannen uit verschillende landen worden in Nederland gastarbeiders genoemd. Ze zijn te gast in Nederland om te werken. Fabrieksarbeiders hadden het idee dat ze na een paar jaar geld verdienen vast wel weer terug zouden gaan naar hun land van herkomst.

Werken in de fabriek

Veel van de gastarbeiders komen te werken in fabrieken. In 1956 haalt de ENKA-fabriek in Arnhem de eerste 30 gastarbeiders uit Italië naar Nederland. Ze krijgen een goed ontvangst. Ze worden van het station gehaald en worden rondgeleid door de stad. Daarna krijgen ze een kamer toegewezen in een groot huis waar ze alle 30 gaan wonen. Een andere gastarbeider vertelt eind jaren '50 dat ook hij

Figuur 1: Kleurrijk Arnhem. Bron: <https://weekendtoerist.nl/kleurrijk-dagje-arnhem-tips/>

27 hartelijk wordt ontvangen bij een jamfabriek in Tiel. Hij en zijn collega's zijn allemaal moslim en
28 tijdens het Offerfeest, een belangrijk islamitisch feest, laat de fabriekseigenaar bijvoorbeeld een
29 schaap voor ze slachten. Ook laat de eigenaar, als een gastarbeider ziek is en naar de dokter moet,
30 altijd een Nederlandse collega meegaan om alles te vertalen.

31 Een groot nadeel van het werken in Arnhem is dat alle mannen hun vrouw en kinderen ontzettend
32 missen. Dat geldt ook voor bijvoorbeeld Mohamed Kaddouri uit Marokko. Hij komt in 1964 naar
33 Nederland om te werken in de Curver-fabriek in Ede. Ieder jaar werkt hij 10 maanden lang bijna
34 alleen maar avonddiensten en nachtdiensten. Hiervoor krijgt hij namelijk meer salaris. Na die 10
35 maanden kan hij 2 maanden terug naar Marokko om eindelijk zijn kinderen en vrouw te zien. Dat
36 doet hij 14 jaar lang. Tot hij in 1978 zijn familie naar Nederland mag halen. Vanaf dat jaar kan hij hen
37 eindelijk weer iedere dag zien.

38 **Niet iedereen is blij**

39 Toch blijkt dat niet alle gastarbeiders hetzelfde positieve welkom hebben gekregen als deze eerste
40 arbeiders. Zo waren er Marokkaanse mannen die bij de Arnhemse Billitonfabriek werkten en
41 klaagden dat ze niet eens konden douchen in hun woning. Zij moesten daardoor iedere keer bij het
42 zwembad gaan douchen. Ook zijn er fabriekseigenaren die de mensen met veel teveel mensen in
43 kleine kamers laat slapen. Helemaal niet gezond.

44 Toch vindt een heel aantal gastarbeiders het fijn in Nederland. Ze willen daarom graag hun familie
45 naar hier halen om er permanent te gaan wonen. Dat betekent wel dat ze dan ook een huis voor het
46 hele gezin moeten gaan zoeken. Veel gastarbeidergezinnen komen in de jaren '70 in het
47 Spijkerkwartier te wonen. Daar zijn op dat moment veel goedkope appartementen en huisjes te
48 vinden. Veel geld voor een groot huis hebben ze namelijk vaak niet.

49 **Veranderende stad**

50 De eerste gastarbeiders mengen zich niet zo goed met de Nederlanders. Daar zijn verschillende
51 redenen voor. Zo heeft de Nederlandse overheid daar tot de jaren '70 maar weinig moeite voor
52 gedaan. Ook hebben de gastarbeiders zelf in het begin nooit het idee gehad om hier lang te blijven.
53 Vanaf het moment dat ze hun families naar Nederland mogen halen, verandert dat. Vanaf dat punt
54 gaan de gastarbeidergezinnen steeds meer de Nederlandse taal leren en ze raken ze bekend met
55 Nederlandse gebruiken. Ook nemen ze veel van hun eigen cultuur mee naar Nederland. De stad
56 verandert daardoor flink vanaf de jaren '70. De eerste moskee wordt gebouwd en er komen bakkers
57 en slaggers die zich juist richten op mensen met een buitenlandse afkomst. Ook komen er daarnaast
58 ook veel nieuwe restaurants bij die de Arnhemmers tot dan toe nog nooit hadden gezien: Griekse,
59 Chinese, Italiaanse, Turkse en Marokkaanse restaurants. De inwoners van Arnhem en ook de stad zelf
60 zijn door alle gastarbeiders steeds kleurrijker geworden. Je kunt dus zeker wel spreken van een
61 multiculturele stad.

62 **Bronnen:**

63 Şaban Tezel, *Voortaan horen wij hier: levensverhalen van Arnhemse gastarbeiders uit Turkije*.
64 Arnhem: Tezel, 2013.

65 <https://mijngelderland.nl/inhoud/verhalen/we-voelen-ons-zo-welkom>

66 <https://mijngelderland.nl/inhoud/verhalen/aan-het-werk>